

GELENEKTEN GELECEĞE: DEDE KORKUT KİTABI**Gonca KUZAY DEMİR¹****ÖZ**

Bireyin; ait olduğu toplumun deneyimleri, gelenek ve görenekleri, inançları ve tarihi gibi zaman içerisinde edindiği birikimle donanarak, o topluma ait olması ve toplumun kodlarına sahip olması “kültürlenme” olarak nitelendirilir. Bireyin kültürlenme sürecinde “toplumsal hafıza” ve “kültürel bellek” olarak adlandırılan iki kavram devreye girmektedir.

Toplumsal hafıza ve kültürel bellek aktarımının temel yöntemleri en basit şekilde sözlü aktarım, yazılı aktarım, görsel aktarım ve maddi aktarım olarak sınıflandırılabilir. Halk bilgisi ürünleri, toplumsal hafıza ve kültürel bellek aktarımını sağlayan en önemli unsurlardandır. Halk bilgisi ürünlerinin gelecek kuşaklara aktarılması, ürünlerin zamanın ihtiyaçlarına göre güncellenmesiyle mümkündür. Bu açıdan gelenek, bireysel yaratıcılığa izin veren bir yapıdadır. Değişirken gelişen halk bilgisi ürünleri, böylelikle asırlar boyunca kullanım ve aktarım bağlamına sahip olmaktadır.

Bugün elimizde sadece iki nüshası bulunan Dede Korkut Kitabı'nın yazılış tarihi 14. yüzyılın sonu-15. yüzyılın başı olarak tahmin edilmektedir. Dede Korkut Kitabı, kültürel bellek aktarımında yazı aracılığını kullanmaktadır. Bununla birlikte eserin oluşum sebebi, anlatmalarda sunulan sözlü gelenek ve günümüzde Türk boyları arasında tespit edilen versiyonları dikkate alındığında, eserin kültürel bellek aktarımında söz aracılığını da kullandığını söylemek mümkündür.

Bu makalede, öncelikle kültürel bellek aktarımının türleri ve yöntemleri üzerinde durulmuş ve uygulamalı halk biliminin önemine dikkat çekilmiştir. Daha sonra Dede Korkut Kitabı'nı geçmişten günümüze taşıyan çalışmalar tanıtılmış, geleneğin güncellenmesi yoluyla kültürel bellek aktarımının Dede Korkut Kitabı örneğinde gerçekleştirilmesine yönelik tespit ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut Kitabı, halk bilimi, uygulamalı halk bilimi, sinema, animasyon.

---

¹ Dr., Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Halk Bilimi Anabilim Dalı, goncakuzay@hotmail.com.

FROM TRADITION TO FUTURE: BOOK OF DEDE KORKUT

ABSTRACT

The fact that the individual is equipped with the experiences, traditions and customs, beliefs and history of the society to which he/she belongs, and possesses the codes of the society is described as "acculturation". Two notions called "collective memory" and "cultural memory" come into play during the acculturation process of the individual.

The basic methods of collective memory and cultural memory transfer can be classified as verbal transfer, written transfer, visual transfer and material transfer. Folkloric products are one of the most important elements enabling the transfer of collective memory and cultural memory. Transfer of the folkloric products to the next generations is possible provided that they are updated according to the contemporary needs. From this point of view, tradition has a nature allowing for individual creativity. Folkloric products develop through change, thus they have a centuries old legacy of use and transfer.

The Book of Dede Korkut, of which we have currently only two copies, is dated back to late 14th century or early 15th century. The Book of Dede Korkut uses the written means in the transfer of cultural memory. In addition to that, and considering the verbal tradition presented in narrations and various other versions of the work existing in today's Turkic world, this work also uses the verbal means in the transfer of cultural memory which was the reason for creating the text.

In this article, firstly the types and methods of the cultural memory transfer are emphasized, and then attention is drawn to the importance of the practical folklore. Later, the works bringing the Book of Dede Korkut from past to present are introduced, and findings and recommendations for realizing the cultural memory transfer by updating the tradition in the example of the Book of Dede Korkut are presented.

Keywords: *The Book of Dede Korkut, folklore, applied folklore, cinema, animation.*

Giriş

Bireyin; ait olduğu toplumun deneyimleri, gelenek ve görenekleri, inançları ve tarihi gibi zaman içerisinde edindiği birikimle donanarak, o topluma ait olması ve toplumun kodlarına sahip olması "kültürlenme" olarak nitelendirilir. Bireyin kültürlenme sürecinde "toplumsal hafıza" ve "kültürel bellek" olarak adlandırılan iki kavram devreye girmektedir.

"Toplumsal hafıza ya da sosyal bellek toplumu meydana getiren, etkileyen birçok unsuru bünyesinde barındıran büyük bir hatırlama, varolma alanıdır. Bu büyük alan birçok katmandan oluşur

ki bu katmanların en etkin olanı kültürel bellektir.” (Temur, 2011: 157). Kültürel bellek; “insan belleğinin dış boyutudur”, içeriği, içeriğinin düzenlenişi ve muhafaza süresi “toplumsal ve kültürel çerçevenin koşulları” tarafından belirlenir ve “büyük ölçüde grup içinde anlamlı olarak kabul edilen şeylerle özdeşir” (Assmann, 2015: 26-27, 29). “Kültürün bireylere aidiyet kazandırma yönü yani ben’den ziyade biz bilincini kazandıran yönü, ortak bir belleğin oluşmasında oldukça etkin olan bir faktördür” (Temur, 2011: 157). Birey, geçmişin bilgisini edinip bu bilgiyi zamanın ve şartların gereksinimine göre güncelleyerek kullanmakta ve aktarmaktadır. Böylelikle kültürlenmiş birey, “biz”leşirken, aynı zamanda kültüre canlılık ve süreklilik kazandırmaktadır.

Toplumsal hafıza ve kültürel bellek aktarımının temel yöntemleri en basit şekilde sözlü aktarım, yazılı aktarım, görsel aktarım ve maddi aktarım olarak sınıflandırılabilir. Destanlar, halk hikâyeleri, efsaneler, masallar, atasözleri ve türküler gibi ürünler sözlü aktarım ile gelecek kuşaklara aktarılan sözlü kültür ürünleridir. Yazılı aktarım, pek çok eserin günümüze ulaşmasını sağlamıştır. Bunlar arasında çeşitli cönk ve mecmualarda yer alan nazım ve nesir eserler olduğu gibi, müstakil divan veya mesnevi şeklinde düzenlenen eserler de bulunmaktadır. Görsel aktarımı daha geniş bir bakış açısıyla değerlendirecek olursak, görsel aktarım insanın beş duyusundan biri olan görme ile hayat boyunca edinilen bilgi, zevk ve becerileri kapsamaktadır. Çocuk oyunları, yemek yapım usulleri, halk oyunları, televizyon programları ve reklam afişleri gibi çok çeşitli sunumlar görsel aktarım örneklerindedir. Maddi aktarım ise, ev içi ve dışında kullanılan pek çok araç gereçten, belirli bir estetik zevki yansıtan sanat eserlerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Dokuma bir kilim, mutfakta kullanılan bir kaşık veya oyacı bir tülbent bu aktarımın objeleridir.

Halk bilgisi ürünlerinin sözlü, yazılı, işitsel, görsel ve maddi olma özellikleri yanında geleneksel olma özelliğine de sahip olduğunu (2013: 10-11) belirten Metin Ekici geleneği; “Eskiden beri devam edip gelen, gayri resmi yol ve yöntemlerle kazanılan ve kuşaktan kuşağa aktarılan ve zamanın ihtiyaçlarına göre her kuşakta belli ölçüde bireysel yaratıcılığa ve değişmeye ve de gelişmeye izin veren bilgi, hareket ve materyal ürünleri üretme ve kullanma tarzıdır” şeklinde tanımlamaktadır (Ekici, 2013: 20). Tanımda, halk bilgisi ürünlerinin zamanın ihtiyaçlarına göre güncellenmesine ve bu noktada geleneğin bireysel yaratıcılığa izin veren bir yapıda olmasına dikkat çekilmektedir. Değişirken gelişen halk bilgisi ürünleri,

böylelikle asırlar boyunca kullanım ve aktarım bağlamına sahip olmaktadır.

Bugün elimizde sadece iki nüshası bulunan Dede Korkut Kitabı'nın yazılış tarihi 14. yüzyılın sonu-15. yüzyılın başı olarak tahmin edilmektedir. Dede Korkut Kitabı, kültürel bellek aktarımında yazı aracılığını kullanmaktadır. Bununla birlikte eserin oluşum sebebi, anlatılarda sunulan sözlü gelenek ve günümüzde Türk boyları arasında tespit edilen versiyonları dikkate alındığında, eserin kültürel bellek aktarımında söz aracılığını da kullandığını söylemek mümkündür. Bu bakımdan eser orijinal bir eserdir.

İlk olarak 1815 yılında Alman bilim adamı Heinrich Friedrich von Diez (1751-1817) tarafından yayımlanan bir makale ile bilim dünyasına tanıtılan eser, günümüze kadar Kilisli Muallim Rıfat, Orhan Şaik Gökyay, Muharrem Ergin, Semih Tezcan, Hendrik Boeschoten ve Saadettin Özçelik gibi pek çok bilim insanı tarafından yayımlanmıştır. Akademik çalışmaların yanı sıra, eserin geniş bir kitleye hitap etmesi için sadeleştirilmiş yayınları yapılmıştır. Hatta yaş grupları dikkate alınarak eserin hikâyeleştirilmiş veya masallaştırılmış örnekleri de hazırlanmıştır. Dede Korkut Kitabı 1815 tarihinden bugünlere kadar halk bilimi uzmanları tarafından sahiplenilerek, pek çok açıdan incelenmiştir. Bununla birlikte Dede Korkut Kitabı hakkındaki akademik çalışmaların büyük bir kısmı; eserin ortaya çıkış tarihi, coğrafyası, eserdeki halk bilgisi ürünlerinin tespiti ve incelenmesi şeklindedir. Bu çalışmaların, halk bilimi çalışmalarının ilk iki boyutunda kaldığı görülmektedir. Metin Ekici'nin ifade ettiği gibi; *"halk bilim çalışmalarında ilk boyut 'tespit', ikinci boyut 'derleme' ve üçüncü boyut da 'temsil ve sunum'dur"* ve *"halk bilimciler, aynı zamanda, tespit ettikleri halk bilgisi yaratmalarının 'temsil edilmesi', 'sunulması' gerekli görülenlerin 'devamlılığının sağlanması' ve 'yerelden küresele ulaşacak bir kültür değeri haline getirilmesi' sorunlarını çözmekle de görevlidir"* (Ekici, 2004: 14-15). Öcal Oğuz, halk bilimi çalışmalarının üçüncü boyutunu *"'derleme' ve 'değerlendirme' dönemlerinde ortaya çıkan birikimi 'uygulama' yoluyla toplumsal yararlılık ve verimliliğe dönüştürme"* süreci olarak tarif etmektedir (Oğuz, 2002: 27). Hızla küreselleşen dünyada, tek tipleşmenin önüne geçilmesi ve kültürel ifade çeşitliliğinin artırılması, ancak halk bilgisi ürünlerinin zamanın ihtiyaçlarına göre güncellenerek toplumsal yararlılığa dönüştürülmesi ve bu şekilde dünya kültür mirasına kazandırılmasıyla mümkündür (Oğuz, 2002: 12-16). Uygulama aşaması, halk bilgisi ürünlerinin, bir başka ifade ile

bu ürünler aracılığıyla sunulan kültürel belleğin, toplumsal yararlılık gözetilerek kullanılabilir hale getirilmesidir.

Dede Korkut-Korkut Ata geleneği ve bu bağlamda Dede Korkut Kitabı, günümüze kadar uygulamalı halk bilimi çerçevesinde değerlendirebileceğimiz birkaç akademik çalışmada ele alınmıştır. Seda Uyanık tarafından Milli Folklor Dergisi'nde 2009 yılında yayımlanan *"Dede Korkut Anlatmalarında Metinlerarası Söylem"* adlı makale (Uyanık, 2009), Fazıl Özdamar tarafından 2014 yılında Milli Folklor Dergisi'nde yayımlanan *"Dede Korkut Kitabı'nın Çağdaş Müzik Sanatçıları Üzerindeki Tesiri"* adlı makale (Özdamar, 2014), 2015 yılı Mayıs ayında Bayburt Üniversitesi tarafından düzenlenen Düşünce Hayatımızda ve Kültürümüzde Dede Korkut Uluslararası Sempozyum'da Ahmet Özgür Güvenç tarafından sunulan *"Deli Dumrul'un Yeniden Yazım Sürecindeki Değersel Dönüşümü"* adlı bildiri (Güvenç, 2015), 18-23 Ekim 2015 tarihinde Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü tarafından "Dede Korkut ve Türk Dünyası" alt başlığıyla düzenlenen III. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi'de Ahmet Erman Aral tarafından sunulan *"Uygulamalı Halk Bilimi Açısından Eğitim Sürecinde Dede Korkut'a Bakmak"* (Aral, 2015), Erhan Solmaz tarafından sunulan *"Geleneğin Güncellenmesi Bağlamında "Duha Koca Oğlu Deli Dumrul" Hikâyesiyle Sinema Filmi "Deli Dumrul"un Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme"* (Solmaz, 2015), Erkan Aslan tarafından sunulan *"Dede Korkut Hikâyeleri Adlı Animasyon Filmin Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi"* (Aslan, 2015) ve Tuna Yıldız tarafından sunulan *"Oğuz'un Kadim Bilicisinden İnternet Fenomenine Dede Korkut İmgesi"* (Yıldız, 2015) adlı bildiriler konuyla ilgili örnek çalışmalardır.

Dede Korkut-Korkut Ata, Türk boyları arasında değer verilen ortak simge şahsiyetlerdendir. Ozanlık geleneğinin somutlaştırılmış bir simgesi olan Dede Korkut, ozanların, günümüzdeki adıyla âşıklıkların piri kabul edilmektedir. Dede Korkut Kitabı ve eser içindeki anlatmalarda sunulan sözlü gelenek, âşıklık geleneğinin gelişimi ve günümüz âşık şiiri için temel kaynaklardandır (Yakıcı, 2007: 41). Günümüz destan ve hikâye anlatıcılarının da Dede Korkut Kitabı'ndan etkilendikleri bilinmektedir (Ekici, 1998: 22).

Dede Korkut Kitabı, içeriğindeki olay ve kahramanlarla başta halk edebiyatı olmak üzere, Türk edebiyatına ilham kaynağı olmuş ve pek çok eserin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Eserden ilham alınarak müzik eserleri, opera ve bale düzenlemeleri, tiyatro eserleri, sinema filmleri, diziler ve animasyonlar gibi çeşitli yapımlar hazırlanmıştır. Kimi sanatçılar anlatmalardaki kahramanların başlarından geçen

olaylardan hareketle yeni eserlerini oluştururken, kimi sanatçılar ise ilham kaynağı olan değerleri kendi eserlerinde farklı bakış açılarıyla yorumlamışlardır (Güvenç, 2015: 145). Dede Korkut Kitabı'ndan ilham alınarak oluşturulan eserleri kronolojik olarak şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

Ziya Gökalp, Basri Gocul, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu ve Bulud Karaçorlu Sehend gibi "destancı şairler", eserdeki anlatmaların bir kısmını kendileri nazımla yeniden üretmişlerdir (Sakaoğlu, 1998: 721). Ziya Gökalp, 1917 yılında yazdığı "Arslan Basat" adlı şiirinde "Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Boy"dan ilham almıştır. Gökalp ayrıca, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra çocuklar için bazı destan parçalarını nazma çekerek hazırladığı Altın Işık adlı kitapta da Dede Korkut Kitabı'ndaki Deli Dumrul ve Tepegöz gibi anlatmalarından yararlanmış (Duymaz, 2009: 415). Basri Gocul, 1948-1952 yıllarında yayımladığı üç kitap halindeki "Oğuzlama" adlı destanı ile Oğuz Kağan Destanı'nda ve Dede Korkut Kitabı'nda anlatılanları birleştirerek bütün bir Türk destanı ortaya çıkarmayı hedeflemiştir (Duymaz, 2009: 416). Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu 1976 yılında "Dede Korkut'tan Salur Kazan Destanı" ve 1977 yılında "Dedem Korkut'tan Boğaç Han Destanı" adlı iki eserini yayımlamıştır. Gençosmanoğlu'nun "Dede Korkut'tan Salur Kazan Destanı" adlı eserinin giriş bölümünde bulunan "Besmele", "Dilek" ve "Hüküm" adlı sekiz heceden oluşan dördüklükleri, Esat Kabaklı bestelemiş ve bu esere, 2005 yılında hazırladığı "Sürgün" adlı albümünde yer vermiştir (Özdamar, 2014: 130). Bulud Karaçorlu Sehend, Dede Korkut Kitabı'ndaki on iki anlatmanın altı tanesini nazma çekmiştir. 1980 yılında "Sazımın Sözü" adıyla Kültür Bakanlığı tarafından basılan bu eser, Sehend'e "Dede Korkut şairi" yakıştırması yapılmasına neden olmuştur (Duran, 2005: 45).

1929 yılında Tahsin Demiray ve Abdullah Ziya (Kozanoğlu) yayımladıkları "Türkün Altın Dağından" serisinde Dede Korkut anlatmalarından yedi tanesine yer vermişlerdir. Seride yer alan anlatmaların olay örgülerinde belirgin değişiklikler yapılmıştır. Örneğin; eserde Deli Dumrul, Çinlilere yenilmeyen millî bir kahraman olarak sunulmuştur (Güvenç, 2015: 140).

1974 yılında dönemin ünlü müzik sanatçısı Barış Manço, "Atlıkarınca" adlı çocuk programında "Kam Püre Bey Oğlu Bamsı Beyrek Boyu" anlatmasında kahramanın doğumuna kadar olan bölümü etrafındaki çocuklara anlattıktan sonra, "Nazar Eyle" adlı eserini söylemiştir. "Nazar Eyle" adlı eser, Manço'nun 1993 yılında "Ben Bilirim" adlı albümünde yer almıştır (Özdamar, 2014: 128).

Hayatı boyunca yapmış olduğu pek çok eserinin içeriğinde halk bilgisi ürünlerine yer veren Barış Manço, geleneksel kültürle beslenirken, Türk halk şiiri ve Türk müziğinden de yararlanmışır (Özdamar, 2014: 127).

1979 yılında Güngör Dilmen'in yazdığı "Deli Dumrul" adlı iki bölüm ve dokuz sahneden oluşan tiyatro oyunu, 1979-1980 sezonunda İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda Can Gürzap yönetmenliğinde sahnelenmiş ve Muhsin Ertuğrul Oyun Ödülü'nü almıştır. Bu oyun, Deli Dumrul anlatmasının Türkiye'nin politik ve toplumsal sorunlarına işaret ederek uyarlanmış bir halidir ve toplumsal öğretilerin yanı sıra bencillikten kurtulma gibi bireysel öğretileri de içermektedir ([https://tr.wikipedia.org/wiki/Deli_Dumrul_\(oyun\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Deli_Dumrul_(oyun))).

1988 yılında yönetmen Derviş Pasin tarafından alınarak çizgi filme dönüştürülen ve 50 dakikalık uzun metrajıyla Türkiye'de bir ilki gerçekleştiren "Boğaç Han" oldukça başarılı bir yapımdır (<http://cizgilifilm.blogspot.com.tr/2007/05/trkiyede-izgifilmin-douu.html>). Derviş Pasin aynı yıl Dede Korkut Hikâyeleri adlı bir seri çizgi film hazırlamıştır.

1988 yılında Ankara'da Bahattin Alkaç'ın kurduğu Damla Animasyon, Kültür Bakanlığı için "Deli Dumrul" ve "Tepegöz" adlı çizgi film uyarlamaları yapmıştır (<http://www.animasyongastesi.com/turkiyede-animasyonun-dunu-ve-bugunu/>). Bu projelerde sorumlu yönetici Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Alemdar Yalçın olmuştur (<http://websitem.gazi.edu.tr/site/mayalcin/posts/view/id/28220>).

1990'lı yıllarda Kültür Bakanlığı, Türk kültürünü tanıtmaya yönelik "Dedem Korkut" çizgi filmi yaptırmıştır (<http://www.animasyongastesi.com/turkiyede-animasyonun-dunu-ve-bugunu/>).

1991 yılında Tunç Başaran tarafından senaryosu yazılan ve başrollerini Tarık Akan ve Taner Barlas'ın paylaştığı "Uzun İnce Bir Yol" adlı film, Deli Dumrul anlatmasının sinemaya uyarlanmış bir versiyonudur (Çetin 2009: 48).

2002-2003 sezonunda İstanbul Devlet Opera ve Balesi, Türk bestecilerinin yapıtlarına bir örnek olarak Sabahattin Kalender'in iki perdelik operası "Deli Dumrul'u" sahnelemiştir. Librettosu Suat Taşer'e ait olan Deli Dumrul'u, konuk rejisör Mehmet Erguvan sahnelemiştir. Orkestra şefi Serdar Yalçın'ın yaptığı opera, konusunu tamamıyla Dede Korkut Kitabı'ndaki anlatmadan almıştır (Atak, 2007: 129).

2007 yılında TRT-1’de Atilla Candemir’in yönetmenliğinde “Dede Korkut Hikâyeleri” adlı bir dizi film yapılmıştır. “Dede Korkut Hikâyeleri” adlı dizi film, konusunu bütünüyle Dede Korkut Kitabı’ndan almıştır ve “sözlü kültür ürünleri yoluyla millî değerler”in genç kuşaklara aktarılmasını hedeflemiştir (Uyanık, 2009: 35). Senaryosunu Atilla Engin’in kaleme aldığı yapımın müzikleri Gökhan Kırdar tarafından yapılmıştır. Gökhan Kırdar, “Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu”nda yer alan bir manzumeyi günümüz Türkçesine aktarmış ve bestelemiştir (Özdamar, 2014: 133). Kırdar, bu dizi müziği dışında, 2008 yılında “Dede Korkut” adlı bir albüm de çıkarmıştır (Uyanık, 2009: 40).

2007 yılında Musa Eroğlu “Dedem Korkut” adlı bir eser üretmiş, bu eser son albümüne de ad vermiştir. Âşıklık geleneğinin günümüz temsilcilerinden olan Musa Eroğlu, eserinde Dede Korkut’u sahiplenerek piri kabul ettiğini belirtmiş ve eserini bir üstadnâme şeklinde düzenlemiştir (Özdamar, 2014: 132-133).

2007 yılında Murathan Mungan tarafından kaleme alınan Deli Dumrul ile Azrail hikâyesi, Deli Dumrul anlatmasından ilham alınarak anlamsal ve biçimsel dönüşümlerle oluşturulmuş modern bir eserdir. Eserde, varını yoğunu ölümlere engel olmak için yaptığı köprüye harcayan Deli Dumrul, köprüde bir gencin ölü bedeniyle karşılaşınca sarsılmış ve ölüme karşı gelemeyeceğini anlamıştır (Güvenç, 2015: 142).

Oğuz Yalçın yönetmenliğinde hazırlanan 2010 yılında “Deli Dumrul: Kurtlar Kuşlar Âleminde” ve 2011 yılında “Hop Dedik: Deli Dumrul” adlı filmler, Dede Korkut Kitabı’nı sinema âlemine taşıyan yapımlardır. Bu filmlerin Deli Dumrul lakabını taşıyan dizideki adıyla Durul Türker adlı başrol oyuncusu, Dede Korkut Kitabı’ndaki “Deli Dumrul” kahraman tipinden esinlenerek kurgulanmıştır (Özdamar, 2014: 127).

2011 yılında Azerbaycan’ın ünlü müzisyeni, eski Kültür Bakanı ve halen Azerbaycan’ın Moskova Büyükelçiliği görevini yürüten Polat Bülbüloğlu’nun uyarladığı iki perdelik “Aşk ve Ölüm” balesi, Rusya Ekaterinburg Opera ve Balesi’nin sanatçıları tarafından sahnelenmiştir. Eser, Dede Korkut Kitabı’ndan uyarlanmıştır. Opera metni ve koreografisi Nadejda Maligina tarafından hazırlanan eserin orkestra şefliğini Pavel Kliniçev üstlenmiştir (http://www.dha.com.tr/ask-ve-olum-ankarada_135872.html)

2012 yılında TRT Çocuk’ta yayına başlayan “Dede Korkut Hikâyeleri” adlı çizgi film, Dede Korkut Kitabı’ndan ilham alarak oluşturulmuş son dönem yapımlarındandır. Çizgi filmde anlatmalar

---

bir bütün olarak değerlendirilerek kurgulanmıştır. Yeni karakterler eklenerek, kahraman kadrosu genişletilmiştir (Özdamar, 2014: 126-127).

2014 yılı Mart ayında Eskişehir’de Valilik bahçesinde sergilenmeye başlayan Dede Korkut Heykeli, Dede Korkut’un imgeleşmesi için önemli bir etki yaratmıştır. Türk Dünyası Kültür Başkenti olan Eskişehir 2015 yılında da önemine binaen yeniliklerde bulunmuştur. Dede Korkut Parkı olarak düzenlenen bir yeşil alanda Dede Korkut anlatmalarının minyatürleştirilerek canlandırıldığı Dede Korkut Anıtı oluşturulmuştur. Türkiye ve İran’dan minyatür ustalarının birlikte oluşturduğu eserin bütüncül yapısından Bekir Sıddık Soysal sorumlu olmuştur. Son derece ilgi çeken bu anıt, sadece Türkiye’de değil, Dünya çapında ilgi uyandırmıştır (<http://www.gazetevahdet.com/dede-korkut-aniti-1937yy.htm>).

2015 yılının UNESCO tarafından “Dede Korkut Kitabı’nın Bulunuşunun 200. Yılı” olarak kabulü, Dede Korkut Kitabı’na ve Dede Korkut geleneğine verilen önemin bir göstergesidir. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Somut Olmayan Kültürel Miras Komitesi Başkan Vekili Metin Ekici “Unesco için Dede Korkut’un Önemi” başlıklı açılış konuşmasında, Dede Korkut Kitabı’nın Dünya Belleği Kütüğü’ne kaydının sağlanması ve Somut Olmayan Kültürel Miras’ın Korunması Sözleşmesi bakımından ise Dede Korkut geleneğinin Dünya Kültür Mirası Listesi’ne kaydettirilmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir (Ekici, 2015: 39). UNESCO, 2015 yılında bünyesinde düzenlenen farkındalık sağlayıcı etkinliklere ev sahipliği yapmıştır. Kültürlerarası Diyalog ve Yakınlaşma çalışmaları bağlamında Türk Akademisi, Kazakistan, Türkmenistan, Azerbaycan ve Türkiye Unesco Milli Komisyonlarının katkısıyla 15 Nisan 2015’te Unesco Genel Merkezi, Paris’te büyük bir etkinlik düzenlenmiştir. Dede Korkut geleneğini temsil eden sanatçıların icralarını sundukları etkinlik büyük beğeni toplamıştır (<http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/dedekorkut2015.pdf>)

2015 yılının ilk aylarında sahnelenmeye başlayan 10-12 yaş grubu çocuklara hitap eden “Dede Korkut Kitabı” adlı tiyatro eseri, Pedagog Dramaturg Nurdan Özgür tarafından yazılmış ve Yrd. Doç. Dr. Rasim Aşın tarafından yönetilmiştir. Oyunda anlatmalardan altı tanesi sahnelenirken, çocukların oyuna dâhil olmaları sağlanmıştır. Bu şekilde oyunda, geleneksel Türk tiyatrosu özelliklerinden de faydalanılmıştır (<http://www.guncelmersin.com/makale/hakan-yozcu---karaca-kose-kkctc/kktcden-bir-dede-korkut-gecti/301.html>).

Görüldüğü üzere Dede Korkut Kitabı başta eğitim ve edebiyat olmak üzere, müzik, televizyon, tiyatro ve sinema dünyasına da

kaynaklık etmiştir. Buna rağmen Dede Korkut Kitabı; yeteri kadar tanınmamakta, eserdeki kahramanlar ve olaylar bilinmemekte, dolayısıyla eserde vurgulanan değerler edinilmemektedir. Bu nedenle halk bilimcilerin temel görevi, kendi çevrelerinden ilgili kurumlara kadar geniş bir kitlede eser hakkında bilinç ve farkındalık oluşmasını sağlamak olmalıdır. Toplumların bilinçlenmesi eğitimle gerçekleşmektedir. Bir toplumun eğitim süreci ise, aileden ve aile içi eğitimden başlamaktadır. Bu ise döngüsel bir yapıdadır ve ailenin eğitimi ebeveynlerin eğitilmesiyle gerçekleşir.

Bilindiği üzere 21. yüzyılda eğitim sistemi formal ve informal şekilde düzenlenmiş olarak örgün, yaygın ve sargın olmak üzere üç şekilde sürdürülmektedir. Örgün eğitim, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. Yaygın eğitim, millî eğitim sisteminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ve toplumun ihtiyaçlarına, fertlerin ilgi ve isteklerine ve hizmet anlayışlarına göre farklı yönlerden dinamik hale getirmek amacıyla onlara belli programlar dâhilinde sunulan, örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama faaliyetlerinin tümüdür (Fidan, 2012: 4-5). Sargın eğitim ise son dönemde kullanılmaya başlayan bir terimdir ve “Örgün ve yaygın eğitim dışında, bireyin hayat boyu süren bilgi, beceri ve yetkinlik kazanımı, informal eğitim” şeklinde açıklanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>). Bireyin geleneksel kültür çevresi dâhilinde edindiği bilgi ve beceridir.

Eğitime yönelik bu tasnif altında, Dede Korkut Kitabı'nın uygulamalı halk biliminde kullanımına dair öneriler şu şekilde sıralanabilir:

1. Örgün Eğitim’de Dede Korkut Kitabı

Dede Korkut Kitabı hakkında başta metin yayınları olmak üzere, kitap, tez, makale ve bildiri şeklindeki akademik çalışmalar, örgün eğitimin yükseköğretim aşamasında, bu ürünlerin sadeleştirilmiş örnekleri ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde değerlendirilmektedir. Nitekim Dede Korkut Kitabı'nın Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği 100 Temel Eser arasında yer alması, ilköğretim ve orta öğretim aşamasındaki öğrencilerin eser hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır.

Örgün eğitimde bilginin kalıcılığını sağlamak için, eğitimin uygulama yoluyla edinilmesi daha etkili ve kalıcıdır. Bu nedenle “SOKÜM müzelerinin, ‘deneyim sunarak öğretme’ boyutuyla örgün eğitimin uygulamalı kısmı için önemli bir zenginlik kaynağı olduğu ve

bu tür kültür aktarım mekânlarının sınıf içi eğitimi önemli ölçüde destekleyebileceği iddia edilebilir” (Aral, 2015: 129). Ayrıca bu uygulama, öğrencilerin değerler eğitiminde de kullanılabilir. Dede Korkut Kitabı’ndaki anlatımlar ve anlatımlardaki olay ve karakter, çeşitli imgeler vasıtasıyla oluşturulacak SOKÜM müzesinde sergilenabilir. Belirli zamanlarda müzeye düzenlenecek gezilerde, öğrenciler bilgi edinebilir. Örneğin; kurulacak bir otağı sayesinde fikir sahibi olan öğrenciler, göçebe kültürünü öğrenirken, eserde yer alan Bayındır Han’ın düzenlediği toy hakkında bilgi edinebilir, Türk kültüründeki renk sembolizmi hakkında farkındalık sağlayabilir ve bir toplumun meydana gelmesinde çocuğun önemini kavrayabilir.

Dede Korkut Kitabı’nın uygulamalı halk bilimi çerçevesinde kullanımına yönelik bir diğer öneri, ders içi ve dışı faaliyetlerde öğrencilerin yaratıcılığını da dâhil eden aktiviteleri gerçekleştirmek şeklinde olabilir. Düzenlenecek ödüllü yarışmalar sayesinde öğrencilerin Dede Korkut Kitabı’ndan ilham alarak şiir, hikâye, resim, kukla ve maket gibi kendi yaratıcılıklarını da ortaya koyabilecekleri ürünler ortaya çıkarması sağlanabilir.

Ahmet Erman Aral’ın 2015 yılında örgün eğitim öğrencilerine uyguladığı anket çalışmasının sonuçları, “Dede Korkut’un anlam, değer ve imgeler dünyasına ilişkin bir belleğin oluşturulması için yeterince çaba harcanmadığı[nı]; sözü edilen anlatıya ilişkin olay ve kahramanların çoğunlukla çizgi filmde ve az da olsa halk biliminin uygulamalı yönüne vurgu yapan bir müze üzerinden bulunduğu[ni]” göstermiştir. Dede Korkut Kitabı’nın örgün eğitim aşamasında daha çok yer edinebilmesinin “özellikle edebiyat, sahne sanatları ve resim gibi alanlarda görünür olması ve okul-müze işbirliğinin bu çerçevede önemli bir eğitsel unsur olarak değerlendirilmesi” ile mümkün olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Aral, 2015: 132).

2. Yaygın Eğitim’de Dede Korkut Kitabı

Bilindiği üzere halk eğitim merkezleri, belediyeler ve çeşitli sosyal yardımlaşma vakıfları yıl içinde çeşitli kurslar düzenlemektedir. Başta saz kursu, dikiş-nakış kursu, resim kursu gibi aktiviteleri içeren ve bireyin kendi tercihi ile devamı söz konusu olan bu kurslarda gerekli bilinçlendirme ve yönlendirme sonucunda Dede Korkut Kitabı ilham alınarak oluşturulan yeni üretimler ortaya konulabilir. Örneğin, bir resim kursunda Bamsı Beyrek anlatmasından yola çıkarak bir tablo üretilebilir veya bir oya kursunda bir motife Banı Çiçek adı verilebilir. Hatta anlatımlardan esinlenerek hazırlanmış kıyafetlerle bir defile düzenlenebilir.

Son dönemlerde yaygınlaşan atçılık spor kulüplerinde, kurulacak bir sergi ile Türk kültüründe at ve atçılık eğitimine bağlı olarak anlatılmalarda at ve atçılıkla ilgili birikim sunulabilir. Benzer bir uygulama okçuluk gibi Türk savaş aletleriyle ilgili bir kursta da sürdürülebilir. Nitekim 2015 Eylül ayında yapılan bir habere göre, Dede Korkut anlatmalarında yer alan at süren, ok atan kahramanlardan etkilenecek atlı okçuluğa başlayan 32 yaşındaki Neslihan Aydın, bu dalda ilk kadın sporcumuz olmuştur (<http://www.turkiyegazetesi.com.tr/yasam/308997.aspx>).

Örgün eğitim sürecinde gerekli bilinçlendirme çalışmaları yapılması durumunda, bireyin kendi istek ve yetenekleri doğrultusunda takip etmiş olduğu yaygın eğitim sürecinde daha yüksek oranda başarı sağlanabilir. Ayrıca yaygın eğitim sürecinde bireyin kendi zevk ve becerilerine hitap eden faaliyetler dâhilinde edindiği bilgi daha kalıcı olacaktır.

3. Sargın Eğitim’de Dede Korkut Kitabı

Bireyin geleneksel kültür çevresinde kendi isteği ile edinmiş olduğu bilgi ve beceri, öncelikle aile içi eğitimle başlamaktadır. Bu ise örgün, yaygın ve sargın eğitimle donanmış ebeveynlerin varlığı ile mümkündür. Kültürel değerlerini tanıyan ve bu kültürü edinmiş bireyler, aile içi eğitimle yetiştirilebilir. Sargın eğitim söz konusu olunca, öğrenmenin en yaygın yolu sözlü kültür aracılığıyla ve Jack Goody’nin ifadesiyle “sözlü öğrenme çok daha fazla miktarda somut gösterimi ve katılımı gerektirir” (Goody, 1992: 131). Bu nedenle sargın eğitimde temel hedef, kültürel değerler edinilirken öncelikle bireysel kabulün ve uygulamanın sağlanmasıdır.

Erken yaşlardan itibaren çocuklara aktarılan sözlü kültür ürünlerinin başında masallar gelmektedir. Çocukların büyük bir ilgi ile dinledikleri masalların tercihinde, Dede Korkut Kitabı’ndan yararlanılabilir. Günümüzde çocuklar, aile içinde büyüklerinden Avrupa kültürüne özgü masallar dinlemektedir. Ebeveynler, çocuklarına anlatacakları masalları seçerken kendi kültürüne özgü masalları tercih etmemektedir. Oysa Dede Korkut anlatmaları ilgi çekici olaylar, motifler ve kahramanlarla çocukların kendi kültürlerini tanımaları için büyük bir zenginlik sunmaktadır. Ebeveynlerinden Deli Dumrul’u, Tepegöz’ü, Bamsı Beyrek’i dinleyen bireylerin kendi çocuklarına da bu kahramanların hikâyelerini anlatacakları unutulmamalıdır.

Sargın eğitim sürecinde Dede Korkut Kitabı’nın kullanılmasına yönelik bir diğer öneri ad verme ile ilgilidir. Dede Korkut Kitabı’ndan ilham alınarak ülkemizde pek çok mekâna ad

verilmektedir. Dede Korkut Mahallesi-Konya, Dede Korkut Caddesi-İzmir, Korkut Ata Kongre ve Kültür Merkezi-Ankara, Korkut Ata Üniversitesi-Osmaniye ve Dede Korkut Anadolu Lisesi-Ankara bunlara örnektir. Eskişehir’de kurulan Türk Dünyası Dede Korkut Parkı, içinde bulundurduğu Bilge adlı kafe ile bir uyumluluk göstermektedir. Bu gibi örneklerin çoğaltılması Dede Korkut geleneğinin yaşatılması için büyük önem arz etmektedir.

21. yüzyılda sargın eğitimin büyük bir kısmını görsel ve maddî kaynaklar beslemektedir. Başta televizyon, sinema ve tiyatro olmak üzere, internetin yaygınlaşması ile sosyal medya ve forumlar bireyin eğitim sürecinde oldukça etkili hale gelmiştir. Günümüzde medya araçları geniş bir kitleye hitap etmesi ve “kültür kodlarını istenilen yönde şekillendirmesi” nedeniyle büyük bir güce sahiptir. Bu açıdan medya araçları eğitimin en büyük destekçisidir (Aral, 2015: 129). Günümüze kadar Dede Korkut Kitabı ve Dede Korkut geleneği ilham alınarak oluşturulmuş film, dizi film, tiyatro oyunu ve animasyon gibi yapımlar yapılmıştır. Bununla birlikte büyük bir ilgi ve etki uyandıran bir yapım olmamıştır. Bu nedenle, bu tip sanatsal üretimlerin ülkemizde neden tercih edilmediği sorunu üzerinde durulmalı, ilgili kurumların bugüne kadar yapmış olduğu yapımların başarısızlık nedenleri tartışılmalı ve kültürel bellek aktarımında Dede Korkut Kitabı kaynak olarak kullanılırken, nelerin yapılabileceği düşünülmelidir. Bu tip yapımlara önem verilmeli ve gerek kurumların gerekse yapımcıların dikkatleri çekilerek, çağın şartlarına uygun yapımlar ortaya konulmalıdır.

Öcal Oğuz, Facebook hesabından “Uygulamalı Halk Bilimi ve Dede Korkut 1-2-3” şeklindeki paylaşımlarında, Dede Korkut’taki kimi olay ve kahramanların günümüz sanat eserlerinde ve gündelik hayatta kullanıldığı zaman uygulamalı halk biliminin kültürel ifadelerin çeşitliliği adına bir kale daha fethedeceğini ve kitle kültürü ve küresel sinemanın sunmuş olduğu Batı kültürü kaynaklı olay ve kahramanların tercihinin, “Türk sanatı[nın] esin kaynaklarındaki çeşitlilik sorununu yeniden irdelemesiyle” çözümleneceğini belirtmektedir. Oğuz bu paylaşımlarında, Pinokyo yerine, Yalancı Oğlu Yaltacuk’u, Zeyna yerine Selcan Hatun’u ve "kurt adam", "cadı", "drakula", "zombi" "hades" ve "polifem" gibi Yunan mitolojisi veya orta çağ Hristiyan efsaneleri kaynaklı korku tiplerinin yerine "hortlak", "albastı", "acuze", "enkebut", "koncalos" ve "Tepegöz" gibi Türk kültüründeki korku tiplerini örneklemektedir (<https://www.facebook.com/ocal.oguz.3>). Öcal Oğuz’un da dikkat çekmiş olduğu üzere, sargın eğitim sürecinde Dede Korkut Kitabı’nın

kullanılması için öncelikle anlatmalardaki kahramanların imgeleştirilmesi gerekmektedir. Dede Korkut Kitabı, bir mukaddime ve on iki anlatma ile konu bakımından büyük bir zenginliğe sahiptir. Bu açıdan eserden yararlanmak gerekmektedir.

Sonuç

14.-15. yüzyılda oluşturulmuş yazılı şekliyle bugün elimizde olan Dede Korkut Kitabı ve sözlü gelenekte yaşayan anlatmalarıyla var olan Dede Korkut geleneğinin gelecek kuşaklara aktarılması devamlılığının sağlanması, 21. yüzyıla gelindiğinde tespit, derleme ve inceleme çalışmalarının ötesinde, uygulamaya yönelik çalışmalarla mümkündür.

Örgün, yaygın ve sargın şeklinde yürütülen eğitim süreci, bireyin geleneksel kültür çevresini de eğitime dâhil eden bir yapıdadır. Bireylerin eğitimi toplumun, toplumun eğitimi gelecek nesillerin eğitimi olarak görülmelidir. Günümüzde Dede Korkut Kitabı ile sunulan kültürel belleğin gelecek kuşaklara aktarılması ve yaşatılması için uygulamalı halk biliminin yöntemlerinden yararlanmak gerekmektedir. Bu nedenle Dede Korkut Kitabı'nın eser içindeki kahraman ve olaylar merkezinde imgelere dönüştürülerek uygulamalı halk bilimi anlayışıyla toplumun eğitim sürecinde kullanılmalıdır. Bu şekilde sağlanacak sosyal ve kültürel kazanım, uygulama yoluyla edinilecek turistik ve ekonomik faydaları da destekleyecektir.

KAYNAKLAR

ARAL, Ahmet Erman (2015), "Uygulamalı Halk Bilimi Açısından Eğitim Sürecinde Dede Korkut", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Cilt: 15, S. 2, ss. 123-138.

ASLAN, Erkan (2015), "Dede Korkut Hikâyeleri Adlı Animasyon Filmin Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi", *III. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi: Dede Korkut ve Türk Dünyası*, 19-23 Ekim 2015, Çeşme-İzmir.

ASSMANN, Jan (2015), *Kültürel Bellek*, Çev: Ayşe Tekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

ATAK, Papatya (2007), *Çağdaş Türk Bestecilerinin Operalarının İncelenmesi*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

ÇETİN, Burcu (2009), "Modern İnsanın 'Ölümü Öldürme' Çabası: Uzun İnce Bir Yol", *Millî Folklor*, 2009, Yıl 21, Sayı 83, ss. 48-53.

DURAN, Hamidiye (2005), "Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun Dede Korkut'tan Salur Kazan Destanı ile Bulud Karaçorlu Sehend'in Karacık Çoban (Salur Kazan Destanı) Destanının Karşılaştırılması", *Millî Folklor*, 2005, Yıl 17, Sayı 68, ss. 44-58.

DUYMAZ, Ali (2009), "Ömer Seyfettin'in Kaleme Aldığı Destanlar Üzerine Bir Değerlendirme", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 12, Sayı 21, ss. 413-421.

EKİCİ, Metin (1998), "Dede Korkut Kitabı ve Sözlü Gelenek", *Bilge Dergisi*, S. 15, ss. 18-23.

EKİCİ, Metin (2013), *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Geleneksel Yayıncılık, Ankara.

EKİCİ, Metin (2004). "Halk Bilimi Araştırmalarında Üçüncü Boyut." *TÜBAR*. S. XVI- Güz, ss. 13-20.

EKİCİ, Metin (2015), "UNESCO İçin Dede Korkut'un Önemi", *Düşünce Hayatımızda ve Kültürümüzde Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu Tebliğler*, 21-22 Mayıs 2015, Bayburt Üniversitesi Yayınları, Bayburt, ss. 39-41.

FİDAN, Nurettin (2012), *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

GOODY, Jack (2009), "Sözlü Kültür", (Çev. Selcan Gürçayır). *Millî Folklor*, S. 83, ss.128-132.

GÜVENÇ, Ahmet Özgür (2015), "Deli Dumrul'un Yeniden Yazım Sürecindeki Değersel Dönüşümü", *Düşünce Hayatımızda ve Kültürümüzde Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu Tebliğler*, 21-22 Mayıs 2015, Bayburt Üniversitesi Yayınları, Bayburt, ss. 135-146.

OĞUZ, M. Öcal (2002), *Küreselleşme ve Uygulamalı Halk Bilimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

ÖZDAMAR, Fazıl (2014), "Dede Korkut Kitabı'nın Çağdaş Müzik Sanatçıları Üzerindeki Tesiri", *Millî Folklor*, Yıl 26, Sayı 101, ss. 125-137.

SAKAOĞLU Saim (1998), *Dede Korkut Kitabı İncelemeler-Derlemeler-Aktarmalar*, II cilt, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya.

SOLMAZ, Erhan (2015), "Geleneğin Güncellenmesi Bağlamında 'Duha Koca Oğlu Deli Dumrul' Hikâyesiyle Sinema Filmi 'Deli Dumrul'un Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Cilt: 15, S. 2, ss. 139-148.

TEMUR, Nezir (2011), "Kültürel Bellek Bağlamında Deve Oyunu", *Millî Folklor*, Y.23, S. 90, ss.156-163.

UYANIK, Seda (2009), "Dede Korkut Anlatmalarında Metinlerarası Söylem", *Millî Folklor*, Yıl 21, Sayı 83, ss.30-40.

YAKICI, Ali (2007), "Dede Korkut Kitabı'nda Görülen Ozan Tiplerinin Türkiye Sahası Âşıklık Geleneğinin Oluşumuna Etkisi", *Millî Folklor*, 2007, Yıl 19, Sayı 7, ss.40-47.

YILDIZ, Tuna (2015), "Oğuz'un Kadim Bilicisinden İnternet Fenomenine Dede Korkut İmgesi", *III. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi: Dede Korkut ve Türk Dünyası*, 19-23 Ekim 2015, Çeşme-İzmir.

<http://www.animasyongastesi.com/turkiyede-animasyonun-dunu-ve-bugunu/> 12.11.2015.

<http://websitem.gazi.edu.tr/site/mayalcin/posts/view/id/28220> 12.11.2015

<http://www.animasyongastesi.com/turkiyede-animasyonun-dunu-ve-bugunu/> 12.11.2015

<http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/dedekorkut2015.pdf> 12.11.2015

<http://www.guncelmersin.com/makale/hakan-yozcu---karaca-kose-kktc/kktcden-bir-dede-korkut-gecti/301.html> 16.11.2015

<http://www.gazetevahdet.com/dede-korkut-aniti-1937yy.htm> 30.04.2015

<http://cizgilifilm.blogspot.com.tr/2007/05/trkiyede-izgifilmin-douu.html> 12.11.2015

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Deli_Dumrul_\(oyun\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Deli_Dumrul_(oyun)) 12.11.2015

Güncel Türkçe Sözlük <http://www.tdk.gov.tr> 12.11.2015

http://www.dha.com.tr/ask-ve-olum-ankarada_135872.html 12.11.2015

http://www.dha.com.tr/ask-ve-olum-ankarada_135872.html 12.11.2015

<http://www.turkiyegazetesi.com.tr/yasam/308997.aspx> 12.11.2015

<https://www.facebook.com/ocal.oguz.3> 12.11.2015